

Uzņēmēja Diena

Nafta kļūst dārgāka

Melnais zelts īstermiņā var veicināt **inflācijas pieaugumu**

Mārtiņš Apinis

Līdzīgi citiem biržas tirgotajiem finanšu aktīviem, arī nafta pēdējā laikā ir piedzīvojusi strauju cenu kāpumu. Daudzi faktori, kas veicina cenu pieaugumu šiem finanšu instrumentiem, ir visai līdzīgi un pamatā saistīti ar globālās ekonomikas atgūšanos.

Te jāmin gan saktā vakcinēšanās pret Covid-19, kas varētu pavērt iespēju cilvēkiem atsākt pulcēties un ceļot, gan augošās ekonomiskās jaudas, gan arī centrālo banku īstenotie tautsaimniecības stimulēšanas pasākumi, kas samazina ieguldījumu atdevi konservatīvajiem ieguldījumu veidiem, tādējādi liekot investoriem meklēt riskantākas investīcijas, tajā skaitā uzņēmumu akcijas un naftas kontraktus.

Strauji atgūstas

Pēdējo divu mēnešu laikā Ziemeļjūras jēlnafta *Brent* biržā sadārdzinājusies par 38–39%, un pagājušās nedēļas piektdienā rīta pusē tās cena atradās starp 54,5 un 55 ASV dolāru par barelu atzīmi. Tādējādi varam uzskatīt, ka populārāko finanšu aktīvu veidu vidū pēdējo pāris mēnešu laikā melnais zelts ir atradies ienesīguma topa galvgalī.

Kā stāsta *BlueOrange* investīciju analītiķis Pēteris Celms, minētais kāpums sākas ASV prezidenta vēlēšanu dienā, kas norisa samērā mierīgi, kļiedējot bažas par iepriekš prognozētajiem masveida nemieriem. Tomēr galvenais katalizators naftas un citu riska aktīvu cenu pieaugumam, pēc eksperta teiktā, bija Covid-19 vakcīnas izstrāde un ātra tās apstiprināšana, uzlabojot globālās ekonomikas atveseļošanās izredzes 2021. gadā, tostarp arī pieprasījumu pēc naftas.

Eksperts uzsver, ka naftas cenas biržā tiek noteiktas ASV dolāros, līdz ar to sadārdzināšanas daļēji var saistīt arī vājo ASV valūtu un investoru centieniem izmantot naftas kontraktus kā aizsardzības līdzekli pret inflāciju. «Bieži tiek teikts, ka finanšu tirgi ir tālredzīgi un tirgus kopumā vairāk interesējas par to, kas būs nākotnē, nevis par to, kas noticis pagātnē, vai pat par to, kas notiek pašlaik. Tāpēc, lai gan Covid-19 turpinās dominēt virsrakstos un būtiski ietekmēs mūsu dzīvi,

▲ **LĪDZŠINĒJĀ** cenu dinamikā lielākais ieguvējs varētu būt ASV naftas industrija, uz kuru neattiecas lielo eksportētāju izsludinātās ieguves apjomu izmaiņas. Attēlā – naftas ieguve *Eagle Ford Shale* naftas laukā Teksasā.

FOTO - REUTERS

Galvenais katalizators cenu pieaugumam bija vakcīnas izstrāde. Pēteris Celms

ir pavērts ceļš uz vakcināciju un ir vērojama ļoti spēcīga perspektīva ekonomikas atveseļošanai. Nesenais naftas cenu kāpums atspoguļo šo pozitīvo noskaņojumu,» uzsver *BlueOrange* investīciju eksperts.

Var iestrēgt

Tomēr naftas cenu tālākās augsmes perspektīvas nākamajos mēnešos var aptumšot iespējamība, ka Covid-19 pandēmiju neizdosies ierobežot un saslimstība turpinās strauji pieaugt. Tas savukārt nozīmē, ka arī ceļojumu atsākšanās pasaulē var aizkavēties un iedzīvotāju mobilitāte var saglabāties zemā līmenī. Līdz ar to arī piepra-

sijumam pēc degvielas nebūtu pamata pieaugt, un tas negatīvi atsauktos uz naftas cenu biržā. «Ņemot vērā vakcīnu ieviešanas tempu, nav pamata uzskatīt, ka tuvākajos mēnešos pašreizējie ierobežojumi tiks atviegloti, un nav lielu ierībumu cenu pieaugumu īstermiņā turpināsies. Pat ģeopolitiskā spriedze, ko izraisīja Irānas neseno notikusi tankkuģa sagrašanās Hormuzas šaurumā, diez vai būtiski ietekmēs cenu pieprasījuma trūkuma dēļ,» situāciju vērtē P. Celms.

Viņš atgādina, ka naftas cena samazinājās līdz ar citiem riska aktīviem un stabilitātes gaidām tikai 2020. gada aprīlī, kad lielie naftas eksportētāji rekordstraujā tempā (apmēram 10% no iepriekšējā apjoma) samazināja melnā zelta piedāvājumu. Tomēr tagad situācija mainās pretējā virzienā. Finanšu tirgus eksperts norāda, ka iepriekšējā mēnesī OPEC+ apvienības valstis nolēma, sākot ar janvāri, palielināt ražošanu par 500 tūkstošiem barelu dienā. Tiesa, tas ir mazāk nekā sākotnēji plānotais divu miljonu barelu dienā pieaugums. Šobrīd *Brent* naftas cena ir

aptuveni par 11 dolāriem jeb sesto daļu zemāka nekā 2020. gada sākumā. P. Celms uzsver, ka ievērojami zemāka cena liecina, ka globālais pieprasījums vēl ir tālu no tā, kur tas bija pirms pandēmijas, ierobežojot cenu pieauguma potenciālu, kamēr piegādes pakāpeniski palielinās un līdzsvars tirgū tiek atjaunots.

Jāpiebilst, ka iepriekšējā līdzsvara atjaunošanās var ielgt ne tikai tāpēc, ka lidmašīnas lido retāk un auto transports brauc mazāk. Lai arī izskanējušas norādes, ka jaunais ASV prezidents Džo Baidens varētu apturēt jaunu atļauju izsniegšanu slānekļa naftas ieguvei, tomēr jāteic, ka šajā ziņā, tā sakot, vilciens jau ir aizgājis. No kādreiz lielā naftas importētāja ASV ir kļuvis par eksportētāju, un šis fakts vien pēdējās desmitgades laikā ir mainījis iepriekšējo tirgus konjunktūru, samazinot cenu līmeni. Jānorāda, ka uz ASV neattiecas OPEC+ vienošanās par ieguves apjomu izmaiņām, līdz ar to šis valsts melnā zelta industrija varētu būt bijusi vislielākā ieguvēja no iepriekšējām naftas cenu pārmaiņām.

Tas norāda, ka šī sektora uzņēmumi varētu būt pievilcīga investīcija tad, ja pēdējos pāris mēnešus vērojams naftas cenas pieaugums turpināsies. Tomēr, ja raugamies ilgtermiņā, būtisku naftas cenu pieaugumu var apturēt dažādi ar energoefektivitāti saistīti pasākumi, līdz ar to nevar izslēgt hipotēzi, ka, neskatoties uz tālāku planētas iedzīvotāju skaita pieaugumu, naftas pieprasījums var samazināties un šī ogļūdeņraža resursa cena var saglabāties zemā līmenī. To var veicināt tehnoloģiskais progress, kas var novest pie zemāka kurināmā patēriņa, kā arī tehnoloģiju attīstības stimulētā resursu iegūšana tur, kur pirms 15–20 gadiem tas šķita kaut kas neiedomājams.

Inflācijas dzinulis?

Pašreizējā naftas sadārdzināšanās ir labvēlīga patēriņa cenu pieaugumam. Tas jau manāms degvielas uzpildes staciju cenrāžos, taču ilgtermiņā var veicināt nedaudz dziļāku ietekmi, jo var augt kopējais izmaksu līmenis tautsaimniecībā. Degvielas cenu kritums līdz šim ir bijis

būtiskākais deflācijas dzinulis Latvijā, taču tagad situācija pamazām var mainīties. Piemēram, pērn decembrī salīdzinājumā ar 2019. gada decembri degvielas cenas kopumā Latvijā bija sarukušas par 13,9%, tajā skaitā diēzēļdegvielas cena par 17,1%, bet benzīna – par 10,8%. Decembrī degvielas cenas vēl bija zemākas nekā novembrī, caurmērā kritoties par 0,9%, benzīnam kļūstot par 0,6%, bet diēzēļdegvielas cenu līmenis būs pieaudzis, bet gada ietvaros notikušais cenu samazinājums būs mazāks nekā, piemēram, rudenī. Dārgāka nafta draud sadārdzināt arī siltumenerģiju, bet, naftas cenām pieaugot ilgtermiņā, galu galā palielināsies arī kopējais izmaksu līmenis tautsaimniecībā. Taču, kā jau minēts iepriekš, ir ļoti daudz faktoru, kuri visai drīz naftas cenu kāpumu var apturēt, līdz ar to diez vai sagaidāsim būtisku inflācijas pieaugumu tieši melnā zelta dēļ. ●